

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

Γ.Μ.Σ.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο

Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και

Αυτοδιοίκηση»

**«Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ στο
θεσμικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων (Ν.
4412/16). Η περίπτωση των προγραμματικών
συμβάσεων»**

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Κατεχάκη Ελπίδα

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2017

**Department of Political Studies and International Relations - University of
Peloponnese**

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

Interuniversity Interdepartmental

Master Program in «Local and Regional Government and Development»

**« THE INCORPORATION OF THE EUROPEAN
DIRECTIVE 2014/24/EE INTO THE
INSTITUTIONAL FRAMEWORK OF PUBLIC
PROCUREMENTS (L. 4412/2016) . THE CASE OF
THE PROGRAMME AGREEMENTS »**

Postgraduate Student: ΚΑΤΕΧΑΚΙ ΕΛΠΙΔΑ

Athens, September 2017

Ιδιαίτερες Ευχαριστίες στον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιά Κο Άγγελο Κότιο και τον Συνεργάτη του κο Μανώλη Κουτουλάκη, ως επιβλέποντες καθηγητές, για την πολύτιμη συνδρομή και την άψογη συνεργασία για την συγγραφή της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούσαν ανέκαθεν έναν ευαίσθητο τομέα του δημόσιου, πολιτικού, οικονομικού, ακόμα και κοινωνικού βίου μιας χώρας. Διαχρονικά απορροφούν ένα σημαντικό ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑεγχΠ). Το γεγονός αυτό προσλαμβάνει αυξημένη βαρύτητα τη σημερινή περίοδο δημοσιονομικής λιτότητας στην πλειοψηφία των κρατών μελών (ΚΜ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Για το λόγο αυτό το κανονιστικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων οφείλει να διασφαλίσει τη βέλτιστη χρήση των δημοσίων πόρων, ώστε να στηρίξει την οικονομική ανάπτυξη αλλά και να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων της « Ευρώπη 2020 -Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη». Θεμελιώδης στόχος στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων είναι «η δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών ανταγωνισμού, ώστε οι δημόσιες συμβάσεις να ανατίθενται χωρίς διακρίσεις, ο στόχος της ορθολογικής χρήσης του δημοσίου χρήματος να επιτυγχάνεται με την επιλογή της καλύτερης διαθέσιμης προσφοράς, οι προμηθευτές να έχουν πρόσβαση σε μια ενιαία αγορά που θα προσφέρει σημαντικές δυνατότητες και η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων να ενισχύεται με αυτόν τον τρόπο». Ωστόσο, η βούληση του κοινοτικού νομοθέτη, όπως διαφαίνεται και από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), είναι η εμπέδωση ενός συστήματος δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, το οποίο θα καταστεί σεβαστό και θα εφαρμόζεται ενιαίως από όλα τα Κράτη Μέλη και τις εθνικές αρχές.

ABSTRACT

Public procurement has always been a sensitive area of public, political, economic, and even social life of a country. Temporal absorb a substantial proportion of Gross Domestic Product (GDP). This assumes greater importance today's fiscal austerity in most Member States (MS) of the European Union (EU). For this reason, the regulatory framework for public procurement should ensure optimum use of public funds to support economic growth and contribute to the implementation of the "Europe 2020 is strategically objectives for smart, sustainable and inclusive growth". Fundamental objective in the public procurement sector is "to create the necessary conditions for competition, so that public contracts are awarded without discrimination, the aim of rational use of public funds is achieved by selecting the best available offer, suppliers have access to a single market that offers great potential and competitiveness of European enterprises strengthened in this way. " However, the Community legislature's intention, as appears from the judgments of the European Court of Justice (ECJ), is the consolidation of a legal system of public procurement, which will be respected and uniformly applied by all MS and national authorities, supervision of public procurement, with effect observed overlaps and conflicts of competence. The subject of this thesis is the transposition of Directive 2014/24 / EC into national law on public procurement and in particular the Law 4412/2016. Furthermore, the case of program contracts and the changes made thereto, the transposition of Directive 2014/24 / EU will be studied and analyzed in the new institutional framework. The first chapter refers to the law of public procurement at global and European level and the fundamentals of presented. The second chapter presents the key aspects of the recent EU public procurement legislation, in accordance with that Directive. The third chapter presents the program contracts, over time and in particular what substantive changes made by the last revision and incorporation of th European directive. Finally, the fourth chapter findings and views expressed at public and program contracts subject. Sources for the job were the main Internet sites, Greek and other languages, the subject of which are primarily or secondarily the law on public procurement, focusing on the websites of the European Union. Also relevant literature studied Greek and articles contained in legal reviews and websites.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη της συγγραφέως και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

Ελπίδα Κατεχάκη

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
----------------------------------	----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ	10
-----------------------------------	-----------

1.1 Εισαγωγή	10
--------------------	----

1.2 Το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων	10
--	----

1.3 Οι βασικές αρχές του κοινοτικού δικαίου των δημοσίων συμβάσεων.....	11
---	----

1.3.1. Η αρχή του γνήσιου και ελεύθερου ανταγωνισμού.	11
--	----

1.3.2. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων και της μη διάκρισης λόγω ιθαγένειας.	13
---	----

1.3.3. Η αρχή της αναλογικότητας	13
--	----

1.3.4. Η αρχή της διαφάνειας	14
------------------------------------	----

1.3.5. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	15
--	----

1.3.6. Η αρχή της αμεροληψίας και της αντικειμενικότητας	16
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΚΑΙ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ

ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ.	17
--	-----------

2.1 Προώθηση της αλλαγής και προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων των Κρατών Μελών.....	17
--	----

2.2 Η πρόσφατη νομοπαρασκευή	19
------------------------------------	----

2.3 Το νέο θεσμικό πλαίσιο και οι καινοτομίες που εισήχθησαν στο θεσμικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων	21
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	24
--	-----------

3.1 Οι προγραμματικές συμβάσεις μετά την ενσωμάτωση της Οδηγίας Οδηγίας 2014/24/ΕΕ στο Ν. 4412/2016.....	24
3.2 Έννοιες και Ορισμοί.....	24
3.3 Σκοπός της προγραμματικής σύμβασης.....	25
3.4 Διαδικασία σύναψης προγραμματικής σύμβασης. Εξάιρεση προσυμβατικού ελέγχου	27
3.5 Ισχύον θεσμικό πλαίσιο προγραμματικών συμβάσεων	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	30
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	34

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ στο εθνικό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων και ειδικότερα στο Νόμο 4412/2016. Περαιτέρω θα μελετηθεί και θα αναλυθεί η περίπτωση των προγραμματικών συμβάσεων και οι αλλαγές που επέφερε σ' αυτές η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ στο νέο θεσμικό πλαίσιο .

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο και παρουσιάζονται οι βασικές αρχές του. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι βασικές πτυχές της πρόσφατης κοινοτικής νομοθεσίας των δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με την ανωτέρω Οδηγία. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι προγραμματικές συμβάσεις, διαχρονικά και ειδικότερα ποιές ουσιαστικές αλλαγές επέφερε η τελευταία αναθεώρηση και η ενσωμάτωση σε αυτή της ευρωπαϊκής οδηγίας . Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο συνάγονται συμπεράσματα και διατυπώνονται απόψεις επί του θέματος των δημοσίων και των προγραμματικών συμβάσεων.

Πηγές για την εργασία απετέλεσαν κυρίως διαδικτυακοί τόποι, ελληνικοί και ξενόγλωσσοι, αντικείμενο των οποίων είναι πρωτευόντως ή δευτερευόντως το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, με έμφαση σε ιστοσελίδες των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, μελετήθηκε σχετική ελληνική βιβλιογραφία, καθώς και αρθρογραφία που περιλαμβάνεται σε νομικές επιθεωρήσεις και διαδικτυακούς τόπους.

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής Ευρώπη 2020 Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, διαθέσιμη στο http://www.espa.gr/elibrary/%CE%95%CE%95_2020.pdf 3 .

2 Πράσινη Βίβλος για τις δημόσιες συμβάσεις στην ΕΕ, COM (96) 583, Νοέμβριος 1996, διαθέσιμη στο http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com-96-583_el.pdf 8 εποπτεία των δημοσίων συμβάσεων, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται αλληλοεπικαλύψεις αλλά και σύγκρουση αρμοδιοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

1.1 Εισαγωγή

Οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν σημαντικό μέρος της δημοσιονομικής πολιτικής κάθε χώρας. Συνεπεία αυτού, η παγκόσμια κοινότητα έκρινε επιτακτική την ανάγκη να ρυθμίσει το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, οι οποίες πλέον διέπονται από κανόνες του διεθνούς αλλά και του κοινοτικού δικαίου, που στη συνέχεια εφαρμόζονται από τα Κράτη Μέλη, προσαρμοζόμενοι στα εθνικά δίκαια.

1.2 Το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων

Το διεθνές δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, τμήμα του διεθνούς οικονομικού δικαίου, διαμορφώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο από διεθνείς οργανισμούς και βασίστηκε σε διεθνείς συμφωνίες. Συγκεκριμένα, το διεθνές δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων διαμορφώθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), την Παγκόσμια Τράπεζα, την United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), επιτροπή του ΟΗΕ για το διεθνές εμπόριο με βασική αποστολή την κατάρτιση νομοθετημάτων αποδεκτών σε παγκόσμιο επίπεδο, την International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), διεθνή οργανισμό με αποστολή κατά της φτώχειας που ρυθμίζει το δανεισμό προς κράτη και δημόσιες επιχειρήσεις, και την General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μέλος της Συμφωνίας περί Κρατικών Συμβάσεων (Government Procurement Agreement - GPA) του ΠΟΕ.

Ακολουθώντας τους κανόνες του διεθνούς δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε ένα αυστηρά τυπικό δίκαιο δημοσίων συμβάσεων. Άρχισε σταδιακά να διαμορφώνει το δικό της κανονιστικό πλαίσιο με στόχο την κατοχύρωση του ελεύθερου ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά και την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών, καθώς και το άνοιγμα των συνόρων της σε κάθε είδους οικονομική δραστηριότητα με σκοπό την ενίσχυση του παγκόσμιου εμπορίου.

Περαιτέρω το έτος 1989, θεσπίστηκε η Οδηγία 89/665/ΕΟΚ7 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων και κρατικών προμηθειών.

1.3 Οι βασικές αρχές του κοινοτικού δικαίου των δημοσίων συμβάσεων

Το κοινοτικό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων βασίζεται σε ένα σύνολο γενικών αρχών, οι οποίες αποτελούν ερμηνευτικούς άξονες για το σύνολο των κανόνων του κοινοτικού δικαίου. Οι αρχές αυτές έχουν ως επί το πλείστον διαμορφωθεί από τη νομολογία του ΔΕΕ και ερείδονται στις γενικές διατάξεις της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), καθώς και τους ευρύτερους σκοπούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι αρχές αυτές, οι κυριότερες εκ των οποίων παρατίθενται κατωτέρω, έχουν πλέον παγιωθεί και αποτελούν το θεμέλιο επί του οποίου δομείται κάθε νομοπαρασκευή στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων.

1.3.1. Η αρχή του γνήσιου και ελεύθερου ανταγωνισμού.

Σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση διασφαλίζει την οικονομική αποτελεσματικότητα των κρατών μελών της, με τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για την καινοτομία και την τεχνολογική πρόοδο. Όπως αποτυπώνεται στα άρθρα 106 και 107 της ΣΛΕΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξασφαλίζει τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων, των προϊόντων και των υπηρεσιών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και της παγκόσμιας αγοράς και καταπολεμά κάθε προσπάθεια δημιουργίας μονοπωλίων και κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, οριζόντιες ή κάθετες συμπράξεις, συγκεντρώσεις επιχειρήσεων (συγχωνεύσεις ή

αγορές), καθώς και κάθε άλλη πρακτική που αποσκοπεί στη νόθευση του υγιούς ανταγωνισμού.

Προς την κατεύθυνση αυτή, καταβάλλεται προσπάθεια συντονισμού των ενωσιακών και εθνικών δικαϊκών κανόνων του ανταγωνισμού. Η πολιτική του ανταγωνισμού αφορά και τις δημόσιες επιχειρήσεις, με την προϋπόθεση πως δε τίγεται η ιδιαίτερη κοινωνική αποστολή τους, ενώ συμπεριλαμβάνει και τις κρατικές ενισχύσεις, στην περίπτωση που αυτές νοθεύουν τον ανταγωνισμό της αγοράς. Επιπρόσθετα, προκειμένου να εξαιρεθεί ο κρατικός προστατευτισμός υπέρ των εγχώριων ιδίως επιχειρήσεων, το κοινοτικό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων επιδιώκει την εγκαθίδρυση ενός ιδιότυπου ανταγωνισμού με ισότιμη συμμετοχή του συνόλου των κοινοτικών εταίρων, οι οποίοι σε διαφορετική περίπτωση πιθανώς θα ετύγχαναν δυσμενούς μεταχείρισης από τα Κράτη Μέλη. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός νοείται, συνεπώς, στο πλαίσιο της ισοτιμίας όλων των οικονομικών φορέων, οι οποίοι επιδιώκεται να έχουν ευκαιρίες συμμετοχής στην αγορά των δημοσίων συμβάσεων. Ειδική αναφορά γίνεται στις παρ. 1 και 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες 3

Ο ανταγωνισμός διασφαλίζεται τόσο στην αρχική φάση όσο και την ολοκλήρωση των διαδικασιών ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων. Κάθε διαγωνιζόμενος δικαιούται να αξιώσει την ορθή τήρηση της διαδικασίας ανάθεσης, η οποία προβλέπεται από το κοινοτικό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων. Επιπλέον, κατά τη ρύθμιση των τεχνικών προδιαγραφών, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να μη δημιουργούν φραγμούς στον ανταγωνισμό, η προστασία του οποίου αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ερμηνευτικά κριτήρια του ΔΕΕ κατά την εκδίκαση σχετικών υποθέσεων. 4

3(CELEX:32014L0024&from=EN 12 Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014.

4 Οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:31989L0665> 8 Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέσιμη στο <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EL&f=ST%206655%202008%20REV%207> 11 (CELEX:32014L0024&from=EN 12 Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014.

1.3.2. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων και της μη διάκρισης λόγω ιθαγένειας.

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) διακηρύσσει ότι αυτή βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες, εντός μιας κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών (άρθρο 2 ΣΕΕ). Επιπλέον, η ΣΛΕΕ απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο μπορούν να λαμβάνουν μέτρα για την απαγόρευση των διακρίσεων αυτών (άρθρο 18 ΣΛΕΕ).

Η γενική αρχή της ίσης μεταχείρισης, η οποία και απαγορεύει την πάσης φύσεως διάκριση λόγω ιθαγένειας, είναι μία εκ των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου. Η διακριτική μεταχείριση συμμετεχόντων σε διαγωνιστική διαδικασία άλλοτε είναι άμεση και φανερή (για παράδειγμα αποκλεισμός μη εγχώριου διαγωνιζομένου) και άλλοτε να παρουσιάζεται συγκεκαλυμμένη, με την προβολή εμποδίων και δυσχερειών συμμετοχής στη διαγωνιστική διαδικασία. Εκφάνσεις της αρχής της ίσης μεταχείρισης συνιστούν τόσο η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, όσο και η αρχή της αναλογικότητας.

1.3.3. Η αρχή της αναλογικότητας

Η αρχή της αναλογικότητας αποτελεί βασική αρχή του κοινοτικού δικαίου, σύμφωνα με την οποία τα μέτρα που λαμβάνονται σε ενωσιακό ή εθνικό επίπεδο προς την επίτευξη ενός σκοπού δεν πρέπει να βαίνουν πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Κάθε επιλεγόμενο μέτρο πρέπει να είναι συγχρόνως αναγκαίο και πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Συνεπώς, οι εθνικές αρχές των Κρατών Μελών οφείλουν κάθε φορά να λαμβάνουν τα μέτρα με τις μικρότερες δυνατές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα. Στην περίπτωση των δημοσίων συμβάσεων, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να εφαρμόζουν κριτήρια επιλογής τα

οποία είναι αναλογικά προς τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε διαδικασίας. Η αρχή της αναλογικότητας διέπει και τη διακριτική ευχέρεια των αναθετουσών αρχών σε δημόσιες διαγωνιστικές διαδικασίες. Έκφρασή της αποτελεί και η υποχρέωση αναγνώρισης των τεχνικών προδιαγραφών, πιστοποιητικών, τίτλων και εγγράφων, που απαιτούν οι αναθέτουσες αρχές, για την επιλογή κατάλληλου αναδόχου σύμβασης. Επιπλέον, όταν βασίζονται σε λόγους προαιρετικού αποκλεισμού, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να δίδουν ιδιαίτερη προσοχή στην αρχή της αναλογικότητας. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν ελάχιστονες παρατυπίες να οδηγήσουν στον αποκλεισμό οικονομικού φορέα από διαγωνιστική διαδικασία. Όταν, ωστόσο, συρρέουν επαναλαμβανόμενες περιπτώσεις ελασσόνων παρατυπιών, μπορεί να γεννηθούν αμφιβολίες ως προς την αξιοπιστία οικονομικού φορέα, οι οποίες ενδεχομένως δικαιολογούν τον αποκλεισμό του. Μια άλλη πτυχή της αρχής της αναλογικότητας, αλλά και της αρχής της ίσης μεταχείρισης, αποτελεί και η υποχρέωση αιτιολόγησης της δυσμενούς απόφασης των αναθετουσών αρχών στο πλαίσιο διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, η οποία απορρέει και από τις γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου των Κρατών Μελών και συνδέεται άμεσα και με την αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

1.3.4. Η αρχή της διαφάνειας

Αρχικώς η νομοπαρασκευή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων δεν περιείχε διατάξεις σχετικές με την πάταξη της διαφθοράς και της απάτης, καθώς αφενός ο νομοθέτης είχε αρχικώς διαφορετικούς σκοπούς και αφετέρου η διαφθορά και η απάτη δεν ελάμβαναν τόσο μεγάλη έκταση όσο μετέπειτα.

Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, από το 2004 έχουν θεσπιστεί κριτήρια για την ποιοτική επιλογή των διαγωνιζομένων, καθώς και την ενίσχυση της διαφάνειας ως του κύριου μέτρου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, της δωροδοκίας και της απάτης. Ο όρος διαφάνεια συναντάται συχνά στους κανόνες του κοινοτικού δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, έχοντας αποκτήσει συμβολική πλέον σημασία με αυξημένο ειδικό βάρος. Η αρχή του δημόσιου ανταγωνισμού επιβάλλει τη διαφάνεια της διαδικασίας ενός δημόσιου διαγωνισμού, η οποία μπορεί να εξασφαλιστεί με όλα τα πρόσφορα μέσα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η δημοσιότητα. Συνιστά

δε θεμελιώδη βάση του συνολικού πλαισίου κανόνων που διέπουν το καθεστώς των δημοσίων συμβάσεων. Η αρχή της διαφάνειας θεμελιώνεται στο άρθρο 325 της ΣΛΕΕ. Οι εθνικές αρχές των Κρατών Μελών λαμβάνουν μέτρα καταπολέμησης της απάτης κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όμοια με εκείνα που λαμβάνουν για την καταπολέμηση της απάτης κατά των ίδιων οικονομικών συμφερόντων. Η διαφάνεια αποτελεί συνεπώς θεμελιώδη έννοια του συνολικού πλαισίου κανόνων που διέπει το καθεστώς της ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων σύμφωνα με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, κατ' επέκταση, τα εθνικά δίκαια. Η αρχή της διαφάνειας, τέλος, έχει ως σκοπό την καταπολέμηση της ευνοιοκρατίας και της κατάχρησης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής. Προϋποθέτει ότι όλοι οι όροι και τρόποι διεξαγωγής της διαδικασίας ανάθεσης διατυπώνονται με σαφήνεια, ακρίβεια και χωρίς αμφισημία στην προκήρυξη ενός διαγωνισμού, κατά τρόπο που αφενός να παρέχει σε όλους τους υποψηφίους τη δυνατότητα να κατανοούν το ακριβές περιεχόμενό τους και να τους ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο και, αφετέρου, να καθιστούν δυνατό τον εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής αποτελεσματικό έλεγχο του αν οι προσφορές των υποψηφίων ανταποκρίνονται στα κριτήρια που διέπουν την εν λόγω σύμβαση.

1.3.5. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης

Η έννοια της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης διαμορφώθηκε σταδιακά επί τη βάση της νομολογίας του ΔΕΕ και αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων και των υπηρεσιών.⁵

Σύμφωνα με αυτή, οι εθνικές αρχές ενός Κράτους Μέλους είναι υποχρεωμένες να δέχονται τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παρέχονται από οικονομικούς φορείς άλλων Κρατών Μελών, στο μέτρο που τα εν λόγω προϊόντα και υπηρεσίες πληρούν εξίσου τους θεμιτούς στόχους τους οποίους επιδιώκει το Κράτος Μέλος προορισμού. Ωστόσο, καθώς οι διοικητικές διαδικασίες και τα έγγραφα που εκδίδονται από τις δημόσιες αρχές των Κρατών Μελών δεν είναι όμοια, είναι φυσικό οι εμπλεκόμενοι σε διαγωνιστικές διαδικασίες να αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στην αντιστοίχιση διαφορετικών πιστοποιητικών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται, δικαίως ή αδικώς, εμπόδια και στη συμμετοχή οικονομικών φορέων αλλά και στον έλεγχο από μέρους των αναθετουσών αρχών ως προς την καταλληλότητα των υποψηφίων.

⁵ Υπόθεση *C-324/98-Telaustrica and Telefonadress*, διαθέσιμη στο <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-324/98 16>.

Για το λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε τη βάση δεδομένων e-Certis, η οποία αποτελεί ένα σύστημα πληροφόρησης που συμβάλλει στον εντοπισμό των διαφορετικών πιστοποιητικών που απαιτούν τα Κράτη Μέλη, καθώς και η Τουρκία και οι τρεις χώρες του ΕΟΧ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία), από τους υποψηφίους που συμμετέχουν στις διαδικασίες των δημοσίων συμβάσεων. Το e-Certis αποτελεί ουσιαστικά μια πηγή αναφοράς, η οποία συμβάλλει στην κατανόηση των διαφόρων εγγράφων που γίνονται δεκτά από τις ανωτέρω χώρες.

1.3.6. Η αρχή της αμεροληψίας και της αντικειμενικότητας

Σύμφωνα με την αρχή της αμεροληψίας, οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να ερμηνεύουν τα κριτήρια ανάθεσης με τον ίδιο τρόπο καθ' όλη τη διάρκεια μιας διαγωνιστικής διαδικασίας, ιδίως όταν η πλέον συμφέρουσα προσφορά παρουσιάζεται υπερβολικά χαμηλή. Η αρχή της αμεροληψίας είναι παρούσα σε μια σειρά σημαντικών αποφάσεων του ΔΕΕ, που αφορούν συγκρούσεις συμφερόντων και χαρακτηρίζουν τη διαδικασία κάθε διαγωνισμού για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων. Επιπλέον, η αρχή της αντικειμενικότητας πρέπει να τηρείται απαρέγκλιτα σε όλες τις φάσεις των δημοσίων συμβάσεων, ιδιαιτέρως κατά τη θέση των τεχνικών προδιαγραφών του ζητούμενου προϊόντος, έργου ή υπηρεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ.

2.1 Προώθηση της αλλαγής και προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων των Κρατών Μελών.

Το 2010 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με ψήφισμά του ασκεί έντονη κριτική στα Κράτη Μέλη για τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζουν το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, θεωρώντας πως δεν επετεύχθησαν οι στόχοι των Οδηγιών του 2004. Παράλληλα, τονίζει την ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι αποφάσεις του ΔΕΕ, καθώς και να αξιοποιηθεί η εμπειρία της Επιτροπής προς την απλούστευση και τον εξορθολογισμό του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων. Εκτός από τις κεντρικές διοικήσεις, ασκεί κριτική στα Κράτη Μέλη για τον τρόπο εφαρμογής του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και για το δυσνόητο νομικό καθεστώς των δημοσίων συμβάσεων που διαμορφώθηκε από ευρωπαϊκά και εθνικά δικαστήρια. Τέλος, τονίζει την ανάγκη της έμπρακτης τήρησης των βασικών αρχών του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων. Εν όψει των νέων συνθηκών που διαμορφώνονται από τη δημοσιονομική κρίση, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί την Επιτροπή να αναθεωρήσει το πλαίσιο των συμβάσεων παραχώρησης, τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, ούτως ώστε να προσφέρει ο ιδιωτικός τομέας το μέγιστο δυνατόν στο δημόσιο συμφέρον, και τονίζει τη σημασία των πράσινων δημοσίων συμβάσεων για την περιβαλλοντική προστασία, καθώς και την τόνωση των Μικρό Μεσαίων Επιχειρήσεων και την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης μέσω των δημοσίων συμβάσεων. ⁶

6 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2195/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Νοεμβρίου 2002 περί του κοινού λεξιλογίου για τις δημόσιες συμβάσεις (CPV), διαθέσιμος στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:31989L0665>

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τονίζει το ρόλο αναθεώρησης του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, ούτως ώστε αυτό να συμβάλει αφενός στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, και αφετέρου στην τόνωση του διεθνούς εμπορίου, μέτοχος του οποίου είναι και η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της προώθησης της διαφάνειας και της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Το 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί τη στρατηγική για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις. Με ανακοίνωσή της ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές μιας στρατηγικής για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις (e-procurement), με τις οποίες δύναται να απλοποιηθεί ο τρόπος διεξαγωγής των δημόσιων προμηθειών, να περιοριστούν οι απώλειες (σε αγαθά, υπηρεσίες και έργα) και να διασφαλιστεί καλύτερη ποιότητα αγαθών και υπηρεσιών σε χαμηλότερες τιμές. Επίσης, απλοποιείται σε μεγάλο βαθμό η λειτουργία των επιχειρήσεων, ιδίως των Μικρό Μεσαίων Επιχειρήσεων, με την ενίσχυση της διαφάνειας των διαγωνισμών, τη διευκόλυνση της πρόσβασης και τη μείωση των εξόδων υποβολής προσφορών (ταχυδρομικά έξοδα, εκτυπώσεις, κ.ά.). Οι εν λόγω διαδικασίες επιτρέπουν τη μέγιστη αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα, τόσο για τους δημόσιους φορείς όσο και για τις επιχειρήσεις και συνεπάγονται την εξεύρεση νέων πηγών οικονομικής ανάπτυξης. Το νομοθετικό πλαίσιο συμπληρώνεται με τη δικαστική προστασία των συμμετεχόντων σε διαγωνιστική διαδικασία, η οποία προωθείται με την Οδηγία 89/665/ΕΟΚ²⁹. Η Οδηγία θέτει ως στόχο την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των διατάξεων της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ για το συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, προβλέποντας την υποχρέωση των Κρατών Μελών να καθιερώσουν αποτελεσματικές και γρήγορες εθνικές διαδικασίες προσφυγής σε περίπτωση παράβασης αυτών των διατάξεων. Στις διαδικασίες αυτές έχει πρόσβαση τουλάχιστον κάθε πρόσωπο που ενδιαφέρεται ή ενδιαφέρθηκε να αναλάβει την εκτέλεση μιας συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης και το οποίο ζημιώθηκε ή κινδύνευσε να ζημιωθεί από κάποια παράβαση ⁷

7(28 Ανακοίνωση COM/2012/0179 της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/ALL/?uri=CELEX:52012DC0179> 29 Οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:31989L0665> 24) .

Σύμφωνα με την Οδηγία, οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου περί δημοσίων συμβάσεων πρέπει να αποτελούν αντικείμενο αποτελεσματικών και γρήγορων προσφυγών και οι διαδικασίες προσφυγής σε όλα τα Κράτη Μέλη πρέπει να παρέχουν τη δυνατότητα λήψης προσωρινών ασφαλιστικών μέτρων, ακύρωσης των παράνομων αποφάσεων, καθώς και καταβολής αποζημίωσης στους ζημιωθέντες. Όταν η Επιτροπή κρίνει ότι έχει διαπραχθεί προφανής και κατάφωρη παραβίαση των κοινοτικών διατάξεων κατά τη διάρκεια μιας διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης, έχει τη δυνατότητα πριν τη σύναψή της να ζητήσει από το Κράτος Μέλος να θέσει τέρμα στην παραβίαση, επισημαίνοντας τη δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων, τα ένδικα αυτά μέσα και το γεγονός ότι η σύμβαση δεν παράγει έννομα αποτελέσματα. Με την Απόφαση 87/305/ΕΟΚ30 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συστήνεται γνωμοδοτική επιτροπή αρμόδια για τη διαφάνεια των δημοσίων συμβάσεων, η οποία εποπτεύει τη λειτουργία των ευρωπαϊκών οδηγιών, επιδιώκει την ομοιόμορφη εφαρμογή τους από τα Κράτη Μέλη και εξετάζει τις καταγγελίες επιχειρήσεων οι οποίες θεωρούν ότι αδικήθηκαν κατά μία διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης. Αποτέλεσμα της δράσης των οργάνων της ΕΕ (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και του ΔΕΕ) όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις υπήρξε η αναθεώρηση του κανονιστικού πλαισίου το 2014. **8**

2.2 Η πρόσφατη νομοπαρασκευή .

Η πλέον πρόσφατη νομοπαρασκευή επί του κοινοτικού δικαίου των δημοσίων συμβάσεων περιλαμβάνει τρεις νέες Οδηγίες, οι οποίες ψηφίστηκαν το Φεβρουάριο του 2014 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της 26ης Φεβρουαρίου 2014, και αποτελούν πλέον, μαζί με τον Κανονισμό 1336/2013 της Επιτροπής, το βασικό κανονιστικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση .

Η οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ ενσωματώνεται στο Βιβλίο Ι του Ν. 4412/2016 ειδικότερα περιλαμβάνει τα άρθρα 3 έως 221 του νόμου που αφορούν Δημόσιες συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών κλασσικών τομέων που πραγματοποιούνται από αναθέτουσες αρχές .

Ο νέος νόμος θεσπίζει κανόνες για τις διαδικασίες προγραμματισμού, ανάθεσης, σύναψης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, προμηθειών και λοιπών υπηρεσιών καθώς και για τον συντονισμό, την εποπτεία και τον έλεγχο της λειτουργίας του τομέα των δημοσίων συμβάσεων και για τη διοικητική διαδικασία επίλυσης των διαφορών που ανακύπτουν κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης των συμβάσεων δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, έπειτα από την άσκηση προδικαστικής προσφυγής.

Όπως προαναφέρθηκε, το νέο θεσμικό πλαίσιο αποτελεί αφενός προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (L94) και της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση οδηγίας 2004/17/ΕΚ. **9**

Ουσιαστικά αποτελεί κωδικοποίηση όλης της νομοθεσίας που αφορά Κανόνες εφαρμογής κοινοτικών οδηγιών για συμβάσεις πάνω από τα όρια των διεθνών διαγωνισμών, Δημόσια έργα καθ'όλα τα στάδια αυτών -προκήρυξη, συστήματα προσφορών – επιλογής, κριτήρια ανάθεσης, εκτέλεση σύμβασης, Προμήθειες – υπηρεσίες και τέλος Μελέτες.

Πέρα από τα θέματα ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων άνω των κοινοτικών ορίων σε ειδικό κεφάλαιο κωδικοποιείται αντίστοιχα όλο το θεσμικό πλαίσιο για διαγωνισμούς κάτω από τα όρια των διεθνών συμβάσεων.

Ειδικότερα ο νέος νόμος έχει κωδικοποιήσει όλα τα μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενα νομοθετήματα για τις συμβάσεις τεχνικών έργων, προμηθειών, μελετών και υπηρεσιών για όλο το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, συμπεριλαμβανόμενων και των ΟΤΑ, καταργώντας τα ειδικότερα νομοθετήματα που ίσχυαν.

Επίσης αφορά ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο που υπαγορεύεται από την υποχρέωση εφαρμογής και ενσωμάτωσης των κοινοτικών οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη, όσον αφορά σε συμβάσεις άνω των κοινοτικών ορίων – διεθνείς διαγωνισμούς και σε μνημονιακές υποχρεώσεις όσον αφορά σε συμβάσεις κάτω των ορίων.

Περαιτέρω, εκτός από την κωδικοποίηση της μέχρι σήμερα ισχύουσας νομοθεσίας, στο νόμο περιλαμβάνονται και διατάξεις που αποτυπώνουν την μέχρι σήμερα εκδοθείσα εθνική και ευρωπαϊκή νομολογία επί θεμάτων που είχαν απασχολήσει κατά την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων.

2.3 Το νέο θεσμικό πλαίσιο και οι καινοτομίες που εισήχθησαν στο θεσμικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων .

Το νέο θεσμικό πλαίσιο εισάγει τις παρακάτω καινοτομίες που στόχο έχουν την ανάπτυξη ενός υγιούς ανταγωνισμού, με απόλυτη διαφάνεια για όλους τους συμμετέχοντες στην διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το κοινοτικό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων. Παράλληλα στοχεύει στην εξοικονόμηση πόρων εξαλείφοντας στον καλύτερο δυνατό βαθμό γραφειοκρατικές αγκυλώσεις του παρελθόντος. Ειδικότερα:

- i. Διευρύνεται η χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληροφορικής και επικοινωνιών. Ενισχύονται περαιτέρω οι ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις καθώς το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ), με την σταδιακή υποχρεωτική χρήση του μέχρι την άνοιξη του 2017. Παράλληλα αναπτύσσεται περαιτέρω η διαλειτουργικότητα του συστήματος με άλλα ηλεκτρονικά/πληροφοριακά συστήματα με σκοπό την επιτάχυνση και απλοποίηση των διαδικασιών και τη μείωση των διοικητικών βαρών.
- ii. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα συστήματα ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων μέσω του ανταγωνιστικού διαλόγου και της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση.
- iii. Εισάγεται το δυναμικό σύστημα αγορών ως μια εξ ολοκλήρου ηλεκτρονική διαδικασία μέσω της οποίας επιτρέπεται στις Αναθέτουσες Αρχές να έχουν στη διάθεσή τους ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα προσφορών και συνεπώς, να εξασφαλίζουν την καλύτερη δυνατή χρησιμοποίηση των δημοσίων πόρων, αυξάνοντας τον ανταγωνισμό.

- iv. Μειώνεται ο διοικητικός φόρτος που απορρέει από την ανάγκη προσκόμισης σημαντικού αριθμού πιστοποιητικών ή άλλων εγγράφων που σχετίζονται με τα κριτήρια αποκλεισμού και τα κριτήρια επιλογής, με τη χρήση του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, το οποίο αποτελεί επικαιροποιημένη υπεύθυνη δήλωση, ως προκαταρκτική απόδειξη προς αντικατάσταση των πιστοποιητικών που εκδίδουν δημόσιες αρχές ή τρίτα μέρη προς όφελος τόσο των αναθετουσών αρχών όσο και των οικονομικών φορέων και καθίσταται υποχρεωτική η χρήση του e- Certis, ηλεκτρονικού συστήματος σκοπός του οποίου είναι η διευκόλυνση της ανταλλαγής πιστοποιητικών και άλλων αποδεικτικών εγγράφων.
- v. Οι προθεσμίες για την υποβολή των προσφορών συντέμνονται με σκοπό την επιτάχυνση των διαδικασιών, παρέχοντας ωστόσο επαρκή χρόνο στους οικονομικούς φορείς να καταρτίσουν και να υποβάλουν την προσφορά τους. Στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων εφαρμογής της οδηγίας, στην ανοικτή διαδικασία, η ελάχιστη προθεσμία ανέρχεται σε 22 ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ ενώ στο συνοπτικό διαγωνισμό, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών ανέρχεται σε 12 ημέρες από την ως άνω ημερομηνία. **10**
- vi. Εντάσσονται περιβαλλοντικές, κοινωνικές και εργατικές απαιτήσεις στις διαδικασίες ανάθεσης και εκτέλεσης. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων του περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου διενεργείται στα ενδεδειγμένα στάδια της διαδικασίας ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης κατά την εφαρμογή των κριτηρίων που διέπουν την επιλογή των αναδόχων και κατά την εφαρμογή των κριτηρίων αποκλεισμού. Επίσης κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων, οι οικονομικοί φορείς υποχρεούνται να τηρούν τις ισχύουσες υποχρεώσεις στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου.
- vii. Παρέχεται η δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές να παραχωρούν κατ' αποκλειστικότητα, υπό ειδικότερους όρους, το δικαίωμα συμμετοχής σε διαδικασίες σύναψης δημοσίας σε: (α) Προστατευμένα Παραγωγικά Εργαστήρια (β) Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης (γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης και δ) κάθε άλλο

οικονομικό φορέα που έχει ως κύριο σκοπό, δυνάμει του καταστατικού του, την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία ή μειονεκτούντων προσώπων.

- viii. Ενθαρρύνεται η δημιουργία κεντρικού συστήματος δημοσίων συμβάσεων, Ειδικότερα, για την καλύτερη και πιο επαγγελματική διαχείριση των διαδικασιών των δημοσίων συμβάσεων, δημιουργούνται Κεντρικές Αρχές Αγορών, με στόχο την επίτευξη οικονομιών κλίμακας και τη μείωση του κόστους συναλλαγής. Ως Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών, με αρμοδιότητα τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, τον συντονισμό, καθώς και την παροχή συγκεντρωτικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών α) η Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων με αρμοδιότητα σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, μελετών και τεχνικών υπηρεσιών, β) η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων & Προμηθειών της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου & Προστασίας του Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας Ανάπτυξης & Τουρισμού, με αρμοδιότητα σύναψης δημόσιων συμβάσεων προμηθειών και λοιπών υπηρεσιών και γ) η Επιτροπή Προμηθειών Υγείας του Υπουργείου Υγείας με αρμοδιότητα σύναψης δημόσιων συμβάσεων προμηθειών και λοιπών υπηρεσιών στον τομέα της υγείας.
- ix. Ο εθνικός νομοθέτη εισήγαγε μια καινοτομία στο Άρθρο 12 του ως άνω Νόμου με τίτλο « Δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα» (άρθρο 12 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ): Προβλέπονται πια ρητά στο νόμο (μέχρι τώρα προέκυπταν από σχετική νομολογία) οι οιονεί αυτεπιστασία συμβάσεις. Πρόκειται για δημόσια σύμβαση που ανατίθεται από μία αναθέτουσα αρχή σε ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου η οποία όμως δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου, εάν πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις των παρ. 1εως 5 τους ως άνω Άρθρου .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

3.1 Οι προγραμματικές συμβάσεις μετά την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ στο Ν. 4412/2016

Το νέο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη σύναψη δημόσιων συμβάσεων, μελετών και προμηθειών, όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, εισάγει την έννοια της οιονεί αυτεπιστασίας, καθώς δεν νοείται σύναψη προγραμματικής σύμβασης για εκτέλεση έργου με ίδια μέσα. Η οιονεί αυτεπιστασία, προβλέπεται στα άρθρα 12 & 247-248 του Ν. 4412/2016. Επιπλέον η Προγραμματική Σύμβαση σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υποκρύπτει σύμβαση ανάθεσης έργου ή μελέτης.

Με την παρ. 6 του άρθρου 12 του ν. 4412/2016 προβλέπεται ειδική ρύθμιση για τις συμβάσεις – συνεργασίες: α) του άρθρου 12 του π.δ. 30/1996 (συμβάσεις μεταξύ φορέων αυτοδιοίκησης και δημοσίου κατά τον κώδικα νομαρχιακής αυτοδιοίκησης), β) των άρθρων 223 (συμβάσεις συνεργασίας φορέων Τ.Α.) και 225 (προγραμματικές συμβάσεις) του ν. 3463/2006 – ΔΚΚ (Α' 114), γ) των άρθρων 22 και 32 του ν. 3614/2007 (Α' 267), δ) των άρθρων 99 (συμβάσεις διαδημοτικής και διαβαθμιδικής συνεργασίας) και 100 (προγραμματικές συμβάσεις) του ν. 3852/2010 (Α' 87), ε) του άρθρου 12 του ν. 4019/2011 (Κοιν.Σ.Επ) και στ) του άρθρου 44 του Ν. 4412/2016, για τη σύναψη, εποπτεία και επίβλεψη των δημοσίων συμβάσεων έργων ή μελετών μιας αναθέτουσας αρχής με μηεπαρκή τεχνική υπηρεσία, σε τεχνική υπηρεσία άλλης αναθέτουσας αρχής. μπορεί να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι του ν/σ, υπό τους όρους που αναλύονται στις προηγούμενες παραγράφους του άρθρου 12. **11.12**

3.2 Έννοιες και Ορισμοί

Ωστόσο χρήσιμο είναι να προσπαθήσουμε ένα δώσουμε ένα ορισμό και μια σαφή έννοια του τι ακριβώς είναι προγραμματική σύμβαση, όπως αυτή νοείται και θεσπίζεται από τις κανονιστικές διατάξεις που την διέπουν.

Οι προγραμματικές συμβάσεις αποτελούν συμφωνίες που θέτουν το γενικό πλαίσιο για την οργάνωση και διαχείριση δημοσίων υπηρεσιών και την άσκηση κρατικών δραστηριοτήτων διά μέσου των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης ή της καθ' ύλην αποκεντρωμένης διοίκησης, με τη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης μιας περιοχής και την παροχή υπηρεσιών κάθε είδους. Τα νομικά εκείνα πρόσωπα που μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο, μεταξύ τους και με φορείς του δημόσιου τομέα του άρθρου 1 παρ.6 του ν.1256/1982, προσδιορίζονται ειδικά και περιοριστικά στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 225 του ν.3463/2006 (ΦΕΚ Α'114/8.6.2006).

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο, κατά τη σύναψη προγραμματικής σύμβασης μεταξύ δύο φορέων ο κύριος του έργου ή -κατά τη νεότερη ορολογία- ο φορέας πρότασης, είναι ο φορέας που αδυνατεί να υλοποιήσει το έργο της αρμοδιότητάς του, το οποίο μετά την ολοκλήρωσή του θα του ανήκει κατά πλήρη κυριότητα και θα έχει την ευθύνη λειτουργίας του. Δικαιούχος ή -κατά τη νεότερη ορολογία- φορέας υλοποίησης, είναι ο φορέας που υλοποιεί το έργο για λογαριασμό του φορέα πρότασης, στον οποίο το παραδίδει μετά την ολοκλήρωσή του

3.3 Σκοπός της προγραμματικής σύμβασης

Η προγραμματική σύμβαση βοηθάει στην αντιμετώπιση προβλημάτων του κυρίου του έργου, προκειμένου να δύναται να υλοποιήσει έργα και μελέτες. Πότε όμως και γιατί ο κύριος του έργου δύναται να καταφύγει στην υπογραφή προγραμματικής σύμβασης και όχι στην προκήρυξη και σύναψη οποιασδήποτε άλλης μορφής δημόσιας σύμβασης μελέτης ή έργου. Τρεις είναι οι περιπτώσεις λοιπόν που ο κύριος του έργου δύναται να καταφύγει στη σύναψη μιας προγραμματικής σύμβασης. **13**

Α. Ο κύριος του έργου ενδέχεται να αντιμετωπίζει πλήρη αδυναμία υλοποίησης ενός έργου ή μιας μελέτης. Σε αυτήν την περίπτωση συνίσταται η σύναψη προγραμματικής σύμβασης του άρθρου 100 του Ν. 3852/2010.

Οι προβλεπόμενες από το άρθρο 100 του ν.3852/2010 προγραμματικές συμβάσεις είναι συμφωνίες που θέτουν το γενικό πλαίσιο για την άσκηση της συγκεκριμένης κάθε φορά δραστηριότητας δια μέσου των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Διευκολύνουν τη μελέτη και εκτέλεση έργων, καθώς και την παροχή υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, βοηθούν να παρακαμφθούν τυχόν γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, ελλείψεις προσωπικού, αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων και άλλοι ανασταλτικοί παράγοντες, οι οποίοι επιβραδύνουν τους ρυθμούς εκτέλεσης των έργων και καθυστερούν την ανάπτυξη διαφόρων περιοχών.

Ο φάκελος του σχεδίου προγραμματικής σύμβασης περιλαμβάνει τις εγκριτικές αποφάσεις των συμβαλλομένων μερών και το σχέδιο της προγραμματικής σύμβασης. Ο έλεγχος της προγραμματικής σύμβασης εκτείνεται στις πράξεις της διαδικασίας σύναψης, καθώς και στη διαπίστωση της ύπαρξης στο σχέδιο της προγραμματικής σύμβασης του ελαχίστου κατά νόμο απαιτούμενου περιεχομένου της.

Ελέγχεται ειδικότερα, εάν καθορίζεται κατά τρόπο σαφή και ορισμένο, το αντικείμενο της σύμβασης, ο σκοπός και το περιεχόμενο των έργων που αυτή αφορά, ο προϋπολογισμός τους, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών, το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης και η διάρκεια της σύμβασης, οι αναγκαίοι πόροι, το όργανο παρακολούθησης και οι ρήτρες σε βάρος του συμβαλλόμενου που τυχόν παραβαίνει τις συμβατικές υποχρεώσεις του.

Κατά τη νομολογία του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου διατυπώνεται αρνητική κρίση μόνο στην περίπτωση που διαπιστώνονται ουσιώδεις νομικές πλημμέλειες των διοικητικών πράξεων της διαδικασίας σύναψης και του σχεδίου της προγραμματικής σύμβασης. Η μη ύπαρξη του κατά τα ανωτέρω ελάχιστου περιεχομένου της προγραμματικής σύμβασης αποτελεί ουσιώδη νομική πλημμέλεια του σχεδίου αυτής, η οποία οδηγεί στη διατύπωση αρνητικής κρίσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Β. Στην περίπτωση που ο κύριος του έργου πάσχει από έλλειψη συγκροτημένης υπηρεσίας ή και αποφαινομένων οργάνων, σε αυτήν την περίπτωση συνίσταται η σύναψη προγραμματικής σύμβασης διαδημοτική / διαβαθμιδική σύμβαση του άρθρου 99, ν. 3852/2010.

Αναθέτουσα αρχή μπορεί να είναι ο φορέας πρότασης / κύριος του έργου. Οι αποφάσεις των συμβαλλομένων λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των

μελών των οργάνων διοίκησής τους. Συμβαλλόμενοι μπορεί να είναι δήμοι της ίδιας Περιφέρειας ή όμοροι (διαδημοτική), ή δήμοι της ίδιας Περιφέρειας και η Περιφέρεια (διαβαθμιδική) παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής ΝΠΔΔ ή Συνδέσμου στα οποία συμμετέχει ο αναλαμβάνων την αρμοδιότητα το περιεχόμενο της σύμβασης δεν διαφέρει –ουσιαστικά- από αυτό της προγραμματικής. Μια σημαντική διαφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες προγραμματικές συμβάσεις έγκειται στο γεγονός ότι αυτές οι συμβάσεις δεν υπόκεινται σε προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Γ. Τέλος σε περίπτωση που ο κύριος του έργου αντιμετωπίζει πρόβλημα έλλειψης προσωπικού, συνίσταται η σύναψη προγραμματικής σύμβασης προγραμματική σύμβαση του άρθρου 44 & 247, ν. 4412/2016.

Η ανωτέρω προγραμματική σύμβαση περιλαμβάνει το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης, το πρόγραμμα εκτέλεσης της μελέτης ή υπηρεσίας και την προεκτιμώμενη συνολική δαπάνη, τα καθήκοντα που αναλαμβάνει η νέα τεχνική υπηρεσία, τον τρόπο κάλυψης των αναγκών για την εκπλήρωση της προγραμματικής σύμβασης δαπανών της νέας τεχνικής υπηρεσίας και τις λεπτομέρειες καταβολής τους. Τις ποινικές ρήτρες και άλλες συνέπειες σε βάρος της νέας τεχνικής υπηρεσίας που επιβάλλονται σε περίπτωση υπαίτιας πλημμελούς εκπλήρωσης της εντολής, Τους όρους διαπίστωσης της εκπλήρωσης των καθηκόντων της νέας τεχνικής υπηρεσίας και της λήξης της προγραμματικής σύμβασης, τον τρόπο και τους όρους χρηματοδότησης των συμβάσεων που θα αναθέτει η νέα τεχνική υπηρεσία. Τους όρους άσκησης του τεχνικού, οικονομικού και λογιστικού ελέγχου του κυρίου του έργου κατά τις φάσεις εκπλήρωσης της σύμβασης και τις πράξεις και ενέργειες της νέας τεχνικής υπηρεσίας πριν από τις οποίες απαιτείται η προηγούμενη έγκριση του κυρίου του έργου.

3.4 Διαδικασία σύναψης προγραμματικής σύμβασης. Εξαίρεση προσυμβατικού ελέγχου

Ο κύριος του έργου ή αλλιώς ο φορέας πρότασης προβαίνει στην σύνταξη του σχεδίου της Προγραμματικής Σύμβασης, η οποία εισάγεται για συζήτηση στα

όργανα διοίκησης (πχ ΔΣ) των συμβαλλομένων. Λαμβάνονται οι εγκριτικές αποφάσεις, οι οποίες υπογράφονται από τους νομίμους εκπροσώπους των φορέων. Οι προγραμματικές συμβάσεις υπόκεινται σε προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, ανάλογα με το ύψος του προϋπολογισμού της συναφθείσας προγραμματικής σύμβασης.

Ειδικότερα α) για προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογισμού από 200.000 – 500.000 € υπόκεινται σε έλεγχο από τον επίτροπο Ελεγκτικού Συνεδρίου. β) για προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογισμού από 500.000 € και άνω αρμόδιο για έλεγχο της σύμβασης είναι το κλιμάκιο Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ο προληπτικός έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων πραγματοποιείται υποχρεωτικά εντός 30ημερών προ της υπογραφής τους, με ποινή ακυρότητας αυτής.

Οι προγραμματικές συμβάσεις δεν emπίπτουν στον προληπτικό έλεγχο εφόσον ισχύουν σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις, α) αφορούν σε συγχρηματοδοτούμενο έργο και β) ο προϋπολογισμός των έργων της Προγραμματικής Σύμβασης είναι μικρότερος των 10. εκ. €. 14

3.5 Ισχύον θεσμικό πλαίσιο προγραμματικών συμβάσεων

- Συνοπτικά οι διατάξεις που διέπουν τις Προγραμματικές Συμβάσεις, μετά την ψήφιση του νέου θεσμικού πλαισίου, είναι οι παρακάτω:
  - α) Ν. **4412/2016** άρθρα 12 , 247, 248 και 44 (σύναψη, η εποπτεία και η επίβλεψη των δημοσίων συμβάσεων έργων ή μελετών μιας αναθέτουσας αρχής με μη επαρκή τεχνική υπηρεσία, σε τεχνική υπηρεσία άλλης αναθέτουσας αρχής)
  - β). Ν. **3852/2010**, άρθρα 99 και 100, για τη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης, καθώς και για την παροχή υπηρεσιών κάθε είδους
  - γ) Ν. **3879/2010**, άρθρο 21, για την πραγματοποίηση επενδύσεων, την εφαρμογή προγραμμάτων και την υλοποίηση δράσεων που περιλαμβάνονται σε εθνικό ή περιφερειακό ή τοπικό πρόγραμμα δια βίου μάθησης, για την παροχή υπηρεσιών δια βίου μάθησης κάθε είδους και για την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.

- δ) **N. 2971/2001**, άρθρο 25, για τη μελέτη προγραμμάτων ανάπτυξης και εκτέλεσης λιμενικών έργων στη ζώνη λιμένα, καθώς και για την παροχή υπηρεσιών στη ζώνη αυτή.
- ε) **N. 2218/1994**, άρθρο 57, για την εκτέλεση δασοτεχνικών έργων, εργασιών και προμηθειών. **15**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι δημόσιες συμβάσεις ανέκαθεν αποτελούσαν κρίσιμο πεδίο τόσο της πολιτικής όσο και της δημοσιονομικής ζωής μίας χώρας. Επιπρόσθετα, η πρόσφατη δημοσιονομική κρίση η οποία ταλανίζει την παγκόσμια, αλλά και την ευρωπαϊκή οικονομία ανέδειξε όχι μόνο δισεπίλυτα οικονομικά προβλήματα, αλλά και προβλήματα δημόσιας διοίκησης, θεσμών και διαχείρισης πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, καταδεικνύεται το μέγεθος στο οποίο δύναται οι δημόσιες συμβάσεις να καθορίσουν όχι μόνο τη λειτουργία αλλά και την «ηθική» της δημόσιας διοίκησης μιας χώρας.

Οι πόροι του δημοσίου τομέα απεδείχθη ότι δεν είναι – και ουδέποτε ήταν – απεριόριστοι και, ως εκ τούτου, πρέπει να διατίθενται με σύνεση. Καθίσταται αδήριτη η ανάγκη το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο διέπει τις δημόσιες συμβάσεις να ρυθμίζει και να διασφαλίζει τη διαφάνεια και αποδοτικότητα των δημόσιων δαπανών που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο ανάθεσης και εκτέλεσής τους. Το κοινοτικό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, προσαρμοζόμενο στις συνθήκες αυτές, τελεί υπό διαρκή αναθεώρηση. Διαφαίνεται μία συνεχής προσπάθεια εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, με παράλληλη προσπάθεια για συντονισμό των ανάλογων εθνικών δικαίων. Καταβάλλεται επίσης προσπάθεια για την τήρηση των αρχών του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, που είναι η προώθηση του υγιούς ανταγωνισμού, η ίση μεταχείριση των οικονομικών φορέων, η αναλογικότητα, η διαφάνεια, η αντικειμενικότητα, η αμοιβαία αναγνώριση, με την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΕΕ, του οποίου η νομολογία διαρκώς ενισχύει και διευρύνει το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων.

Το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις δημόσιες συμβάσεις, όπως αυτό διαμορφώνεται μετά την έκδοση των Οδηγιών του 2014, καθιστά τις σχετικές διαδικασίες απλούστερες και αποτελεσματικότερες τόσο για τις αναθέτουσες δημόσιες αρχές όσο και για τις επιχειρήσεις, με σκοπό οι «αγορές» του δημοσίου να διεξάγονται με την καλύτερη σχέση ποιότητας-τιμής, σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας και του υγιούς ανταγωνισμού. Παρέχεται μεγαλύτερη ευχέρεια διαπραγμάτευσης των όρων της σύμβασης στις αναθέτουσες αρχές και απλουστεύονται οι κανόνες για τις αναθέτουσες αρχές αλλά και τις επιχειρήσεις. Η

δυνατότητα πλήρους ηλεκτρονικοποίησης των διαγωνιστικών διαδικασιών και σύναψης συμβάσεων-πλαίσιο παρέχουν τη δυνατότητα αξιοποίησης της Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) προς όφελος της οικονομίας και της διοίκησης. Προς την ίδια κατεύθυνση λειτουργούν διαδικτυακοί τόποι και διαδικτυακές βάσεις δεδομένων, που έχουν δημιουργηθεί από φορείς και σώματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι το e-Certis, το TED (με τους κωδικούς CVP) και το SIMAP. Οι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί και οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι αφήνουν ελάχιστα περιθώρια κακοδιοίκησης και διαφθοράς, ενώ μεγιστοποιούν τη δυνατότητα αποτελεσματικού ελέγχου.

Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, οι δημόσιες συμβάσεις άπτονται, εκτός του οικονομικού, και πολλών άλλων πεδίων της δημόσιας ζωής. Παράλληλα, καθίσταται δυνατή η τόνωση της απασχόλησης, η καταπολέμηση της διαφθοράς και της απάτης, η ορθή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και η διοικητική απλούστευση. Τοιουτοτρόπως, προάγονται οι βασικές πολιτικές της ΕΕ, όπως αυτές αποτυπώνονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020»: περιβαλλοντική προστασία, τόνωση της απασχόλησης κ.ά. Με γνώμονα και στόχο την επίτευξη και την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, διακηρυγμένου στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να συντελέσουν και οι εθνικές κυβερνήσεις των Κρατών Μελών προκειμένου να υπάρχει ο αναγκαίος συντονισμός και να διασφαλιστεί ο υγιής ανταγωνισμός και η διαφάνεια. Υποχρέωση των ΚΜ δεν είναι μόνο η δέσμευση τήρησης των ενωσιακών κανόνων που διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις, αλλά και η υποχρέωση διασφάλισης της εθνικής διοικητικής επάρκειας, ούτως ώστε οι εθνικές νομοθεσίες να ενσωματώνουν άμεσα αλλά και αποτελεσματικά το ενωσιακό δίκαιο (πρωτογενές και παράγωγο) και να ανταποκρίνονται επιτυχώς στις ευρωπαϊκές και, κατ' επέκταση, τις διεθνείς υποχρεώσεις τους. Παράλληλα, η δημιουργία αποτελεσματικών εθνικών μηχανισμών παρακολούθησης, εποπτείας και ελέγχου, σε συνεργασία με τους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς και διεθνείς μηχανισμούς, συμπληρώνουν το πλαίσιο εντός του οποίου οι διαδικασίες ανάθεσης και εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων δύνανται να λειτουργήσουν προς όφελος της οικονομίας, της κοινωνίας και των πολιτών της παγκόσμιας αγοράς, ανοίγει την αγορά της στις χώρες που πράττουν το ίδιο.

Περαιτέρω δε αναφορικά με τις προγραμματικές συμβάσεις, παρατηρούμε ότι, το νέο θεσμικό πλαίσιο δεν έχει επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές. Εισάγονται νέες ορολογίες

αναφορικά με τους συμβαλλόμενους φορείς. Εισήγαγε πλέον επίσημα την έννοια της οιονεί σύμβασης αυτεπιστασίας. Εισάγονται με το νέο θεσμικό πλαίσιο τα Άρθρα 44 και 247 του Ν. 4412/2016 για τη σύναψη, η εποπτεία και η επίβλεψη των δημοσίων συμβάσεων έργων ή μελετών μιας αναθέτουσας αρχής με μη επαρκή τεχνική υπηρεσία, σε τεχνική υπηρεσία άλλης αναθέτουσας αρχής Διατηρούνται σε ισχύ οι νομοθετικές διατάξεις περί προγραμματικών συμβάσεων και συνεργασιών των, α) άρθρα 99 και 100 του Ν. **3852/2010**, για τη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης, καθώς και για την παροχή υπηρεσιών κάθε είδους, β) άρθρο 57 του Ν. **2218/1994**, για την εκτέλεση δασοτεχνικών έργων, εργασιών και προμηθειών , γ) άρθρο 25 του Ν. **2971/2001** για τη μελέτη προγραμμάτων ανάπτυξης και εκτέλεσης λιμενικών έργων στη ζώνη λιμένα, καθώς και για την παροχή υπηρεσιών στη ζώνη αυτή, δ) άρθρο 21 του Ν. **3879/2010**, για την πραγματοποίηση επενδύσεων, την εφαρμογή προγραμμάτων και την υλοποίηση δράσεων που περιλαμβάνονται σε εθνικό ή περιφερειακό ή τοπικό πρόγραμμα δια βίου μάθησης, για την παροχή υπηρεσιών δια βίου μάθησης κάθε είδους και για την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο σύναψης δημοσίων συμβάσεων, έργων και μελετών, όπως αυτό διαμορφώθηκε με την ενσωμάτωση της κοινοτικής νομοθεσίας , προσπάθησε να εναρμονιστεί και να εκσυγχρονιστεί σύμφωνα με τα νέα οικονομικά και δημοσιονομικά δεδομένα ως Κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οφείλουμε ωστόσο να παρατηρήσουμε ότι, η χώρα μας είχε υποχρέωση να θέσει σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις συμμόρφωσης με τις ανωτέρω Οδηγίες μέχρι τις 18 Απριλίου 2016. Το τελικό κείμενο του Ν. 4412/2016 ψηφίστηκε τον Αύγουστο του 2016 , χωρίς ωστόσο να έχουν θεσπιστεί όλες εκείνες οι απαραίτητες κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, ούτε είχαν δημιουργηθεί όλοι εκείνοι οι ελεγκτικοί μηχανισμοί, οι οποίοι θα συμπλήρωναν και θα βοηθούσαν στην άμεση εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου των Δημοσίων Συμβάσεων. Μέχρι και σήμερα υπάρχει σύγχυση ως προς την εφαρμογή πολλών διατάξεων του νέου θεσμικού πλαισίου.

Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η τροποποίηση αυτού και η έκδοση διευκρινιστικών εγκύκλιων, πλέον αυτών που ήδη έχουν εκδοθεί μετά την ψήφιση του Νόμου τον Αύγουστο του 2016, πάντα στα πλαίσια που επιτάσσει η Ευρωπαϊκή

οδηγία του 2014 και οι βασικές αρχές του Κοινοτικού θεσμικού πλαισίου ,
προκειμένου να καταστεί πιο κατανοητό αλλά και άμεσα εφαρμόσιμο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - Ν Ο Μ Ο Θ Ε Τ Ι Κ Α Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

- 1) Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέσιμη στο <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EL&f=ST%206655%202008%20REV%207> (Πρόσβαση 3.8.2017).
- 2) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2195/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Νοεμβρίου 2002 περί του κοινού λεξιλογίου για τις δημόσιες συμβάσεις (CPV), διαθέσιμος στο <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002R2195:EL:NOT>. (Πρόσβαση 5.8.2017)
- 3) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS), διαθέσιμος στο <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R1059:20051126:EL:PDF> (Πρόσβαση 5.8.2017)
- 4) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1336/2013 της Επιτροπής της 13ης Δεκεμβρίου 2013 για την τροποποίηση των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2004/17/ΕΚ, 2004/18/ΕΚ και 2009/81/ΕΚ όσον αφορά τα κατώτατα όρια εφαρμογής τους κατά τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, διαθέσιμος στο <http://www.pepdym.gr/upload/kano/kanonismos.pdf> (Πρόσβαση 5.8.2017).
- 5) Οδηγία του Συμβουλίου 71/304/ΕΟΚ της 26ης Ιουλίου 1971 περί της καταργήσεως των περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στον τομέα των συμβάσεων δημοσίων έργων και στην ανάθεση συμβάσεων δημοσίων έργων μέσω πρακτορείων ή υποκαταστημάτων, διαθέσιμη στο <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31971L0304:EN:HTML> (Πρόσβαση 7.8.2017).
- 6) Οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί

της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/ALL/?uri=CELEX:31989L0665>

(Πρόσβαση 7.8.2017)

- 7) Οδηγία 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 1992 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/ALL/?uri=CELEX:31992L0013> (Πρόσβαση 7.8.2017)
- 8) Οδηγία 93/36/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Ιουνίου 1993 περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών, διαθέσιμη στο <http://ee.uth.gr/NOMOI/93%2036%20EOK.pdf> (Πρόσβαση 8.8.2017).
- 9) Οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Ιουνίου 1993 περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων, διαθέσιμη στο <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L0037&qid=1399140606822&from=EN> (Πρόσβαση 8.8.2017).
- 10) Οδηγία 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 1996 σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής 53 υπηρεσιών, διαθέσιμη στο <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0071:el:HTML> . (Πρόσβαση 8.8.2017)
- 11) Οδηγία 2004/17/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 2004 περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών, διαθέσιμη στο <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004L0017:20080101:EL:PDF> (Πρόσβαση 8.8.2017) .
- 12) Οδηγία 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 2004 περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, διαθέσιμη στο http://www.epdm.gr/Uploads/Files/files_for_content/kn2004_18.pdf (Πρόσβαση 8.8.2017) .

- 13) Οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0023&from=EN> (Πρόσβαση 8.8.2017) .
- 14) Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=EN> (Πρόσβαση 8.8.2017)
- 15) Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0025&from=EN> (Πρόσβαση 10.8.2017)
- 16) Κ ε ί μ ε ν α ο ρ γ ά ν ω ν τ η ς Ε Ε Ανακοίνωση COM/2012/0179 της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, διαθέσιμη στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52012DC0179> (Πρόσβαση 10.8.2017).
- 17) Απόφαση της Επιτροπής της 26ης Μαΐου 1987 σχετικά με τη δημιουργία συμβουλευτικής επιτροπής για την πρόσβαση στις δημόσιες συμβάσεις (87/305/ΕΟΚ), διαθέσιμη στο <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1987D0305:19871117:EL:PDF> (Πρόσβαση 10.8.2017) .
- 18) Πράσινη Βίβλος για τις δημόσιες συμβάσεις στην ΕΕ, COM (96) 583, Νοέμβριος 1996, διαθέσιμη στο http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com-96-583_el.pdf (Πρόσβαση 10.8.2017) .
- 19) Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δελτίο Τύπου Εκσυγχρονισμός των ευρωπαϊκών δημόσιων συμβάσεων για να στηριχθεί η οικονομική ανάπτυξη και η απασχόληση, διαθέσιμο στο <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja>

&uact

=8&ved=0CEAQFjAC&url=http%3A%2F%2Feuropa.eu%2Frapid%2Fpressrelease_IP-11-

1580_el.doc&ei=arZkU6bAqS70wXU0YFo&usg=AFQjCNF2mSlr_YsLGNBrQRg9I2zAK5VetA&sig2=51PP

idejQLAR5HNXg5h1kQ&bvm=bv.65788261,d.d2k (Πρόσβαση 10.8.2017).

- 20) Ανακοίνωση της Επιτροπής ΕΥΡΩΠΗ 2020 Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, διαθέσιμη στο http://www.espa.gr/elibrary/%CE%95%CE%95_2020.pdf (Πρόσβαση 11.8.2017).
- 21) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18ης Μαΐου 2010 σχετικά με τις νέες εξελίξεις στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων [2009/2175(INI)] διαθέσιμο στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA2010-0173+0+DOC+XML+V0//EL> (Πρόσβαση 11.8.2017)
- 22) Η μεταρρύθμιση της κοινοτικής νομοθεσίας για τις δημόσιες συμβάσεις, Δημόσιες Συμβάσεις-Κρατικές Ενισχύσεις & Αγορά 1/2004, διαθέσιμο στο http://www.diske.gr/misc/DISKE_1_2004_arthra.pdf (Πρόσβαση 11.8.2017)
- 23) Δ ι α δ ι κ τ υ α κ έ ς π η γ έ ς : Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/ (Πρόσβαση 11.8.2017)
- 24) Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, <http://www.eadhhsy.gr/> (Πρόσβαση 11.8.2017).
- 25) Δημόσιες Συμβάσεις – Κρατικές Ενισχύσεις & Αγορά, <http://www.diske.gr/> (Πρόσβαση 11.8.2017).
- 26) European Commission DGs Internal Market and Services eCertificate (e-Certis), <http://ec.europa.eu/markt/ecertis/login.do> (Πρόσβαση 11.8.2017).
- 27) Σύστημα Πληροφοριών για τις Ευρωπαϊκές Δημόσιες Προμήθειες (SIMAP), <http://simap.europa.eu> (Πρόσβαση 11.8.2017).

Π α ρ ά ρ τ η μ α : Ε θ ν ι κ ό δ ί κ α ι ο τ ω ν δ η μ ο σ ί ω ν σ υ μ β ά σ ε ω ν

Τα κύρια νομοθετήματα που διέπουν το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων στην Ελλάδα παρατίθενται κατωτέρω. Σημειώνεται ότι μετά την ενσωμάτωση των Οδηγιών 2014/23/ΕΕ, 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ στο εθνικό δίκαιο και ειδικότερα στο Νόμο 4412/2016, Ν. 3852/2010, Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης, Ν.

2286/1995 «Προμήθειες του Δημοσίου Τομέα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων» (ΦΕΚ Α'19/1.2.1995) Ν. 3316/2005 «Ανάθεση και εκτέλεση Δημοσίων Συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α'42/22.2.2005) Ν. 3978/2011 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών και Προμηθειών στους τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2009/81/EK – Ρύθμιση θεμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας» (ΦΕΚ Α'137/16.6.2011) Π.Δ. 59/2007 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/17/EK «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε» (ΦΕΚ Α'63/16.3.2007) Π.Δ. 60/2007 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/18/EK «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών», όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2005/51/EK της Επιτροπής και την Οδηγία 2005/75/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2005» (ΦΕΚ Α'64/16.3.2007) Π.Δ. 118/2007 «Κανονισμός Προμηθειών Δημοσίου (Κ.Π.Δ.)» (ΦΕΚ Α'150/10.7.2007).